

NA MÍSTO ZÁVĚRU

BUDOUCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Na závěr mé práce bych se pokusila nastínit aspekty budoucí právní úpravy společného jmění manželů.

Problematika společného jmění manželů bude řešena ve druhé části nového občanského zákoníku. Tato druhá část bude rozdělena do čtyř hlav. První hlava nazvaná jako „Manželství“, dále rozdělená na pět dílů, bude společné jmění upravovat. Právní úprava se bude vyznačovat především dispozitivitou, a to ve všech směrech. Bude platit, že zákonný manželský majetkový režim se uplatní pouze v případě, že se manželé či snoubenci nedohodnou jinak. Budou zde upraveny tři režimy společného jmění manželů, a to

- 1) zákonný,
- 2) smluvený a
- 3) založený rozhodnutím soudu.

1) Zákonný režim

Podle nové právní úpravy do předmětu společného jmění budou spadat věci nabyté jedním z manželů či oběma za trvání manželství. Opět jsou stanoveny výjimky, a to:

- co slouží osobní potřebě jednoho z manželů,
- co nabyl darem, děděním, nebo odkazem jen jeden z manželů. Zde už je zohledněna vůle dárce či zůstavitele. Pokud by tedy projevili vůli, aby se majetek stal součástí společného jmění, bude tam takový majetek spadat.
- nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,

- nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví a
- nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení a ztrátu svého výhradního majetku.

Výslovně již bude stanoveno, že součástí společného jmění je zisk z výlučného vlastnictví manželů. Do předmětu společného jmění budou opět spadat i závazky. Výjimku budou tvořit závazky, které se týkají majetku náležejícímu výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku. Do společného jmění nebudou spadat rovněž závazky převzaté jedním z manželů bez souhlasu druhého, aniž by se při tom jednalo o obstarávání každodenních či běžných potřeb rodiny.

Nově bude upravovat občanský zákoník okamžik, kdy se jednotlivé součásti společného jmění stávají jeho předmětem. Například částky výdělků, platu, mzdy či zisky se stávají součástí společného jmění od okamžiku, kdy manžel nabyl možnost s nimi nakládat. Dnes je tomu až okamžikem jejich vyplacení.

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti bude pojmuto jako soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů. Vlastnictví jednotlivých předmětů nebude rozhodné. Při nakládání s těmito věcmi, pokud nebudou zanedbatelné hodnoty, bude manžel potřebovat souhlas druhého manžela. Tyto věci dle nové koncepce nebudou tvořit předmět společného jmění manželů. V případě vypořádání těchto věcí se bude postupovat podle ustanovení o podílovém spoluvlastnictví.

Ohledně jednání, které nebude považováno za běžné, bude opět nutný souhlas druhého manžela. Nově bude upravena možnost nahradit v určitých případech tento souhlas soudem. V případě použití majetku ve společném jmění pro účely podnikání, bude stále potřeba souhlasu druhého manžela, avšak pouze v případě, že majetek použitý na

podnikání nebude přesahovat míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Možnost dovolat se relativní neplatnosti zůstane zachována.

2) Smluvený režim

Smluvený režim bude spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, jakož i v režimu zúžení či rozšíření rozsahu společného jmění manželů v zákonném režimu. Pokud manželé takovou smlouvu budou chtít uzavřít, bude v ní potřeba upravit práva a povinnosti týkající se již existujícího společného jmění. Smlouvy nebude možné sjednat se zpětnou účinností a budou muset mít formu veřejné listiny. Předpokládá se, že vznikne registr, či jiná evidence, do níž se budou všechny tyto smlouvy zapisovat.

Pro smlouvy bude platit obecné pravidlo zakazující jednat v rozporu s dobrými mravy a dotýkat se práv třetích osob, ledaže tyto by se smlouvou vyslovily souhlas; nebude možné jimi vyloučit povinnost manžela pečovat o rodinu, a svými důsledky nebude možné na základě smluv založit neschopnost manžela o rodinu pečovat.

Smluvený režim budou moci manželé opět změnit jejich dohodou či rozhodnutím soudu.

Smlouvou budou moci manželé uspořádat své majetkové poměry pro případ zániku manželství a dokonce i pro případ zániku manželství smrtí.

Rovněž budou přesně formulovány náležitosti těchto smluv a také podmínky, kdy nabudou účinnosti.

3) Režim založený rozhodnutím soudu

Úprava možnosti zásahu soudu do trvajícím společného jmění manželů bude shodná se stávající. Soud bude moci ze závažných důvodů společné jmění rovněž zrušit. Mezi

závažné důvody zrušení společného jmění manželů bude například patřit okolnost, že věřitel manžela požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu výhradního jmění manžela, dále pokud manžela lze považovat za marnotratného, rovněž to, že manžel začal podnikat nebo se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.

Režim založený soudním rozhodnutím nebude konečný. Takový režim bude možno změnit smlouvou manželů či rozhodnutím soudu. I zde bude platit, že rozhodnutí soudu nemůže vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu a nesmí se dotknout práv třetích osob.

Nově bude omezena dispozice s majetkem v režimu oddělených jmění. S tímto majetkem nebude moci manžel nakládat v rozsahu přesahujícím dvě třetiny jeho výhradního jmění bez souhlasu druhého manžela. Totéž bude platit o jeho závazcích.

Ohledně správy společného jmění bude platit, že se manželé budou moci dohodnout, který z nich správu bude vykonávat. Pokud bude jeden z manželů správu společného jmění vykonávat v rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny či domácnosti a nebude uzavřena ohledně správy žádná dohoda mezi manžely, bude rozhodovat soud na návrh druhého manžela, jakým způsobem bude společné jmění spravováno.

Třetím osobám bude zajištěna větší ochrana. Budou výslovně upraveny podmínky, za nichž bude možný exekuční zásah do společného jmění. Výslovně také bude uvedeno, že pro závazek jen jednoho manžela, který vznikl z jeho trestného činu nebo protiprávního jednání nebo pro dluh na výživném, které je tento manžel povinen poskytovat vně rodiny, lze majetek ve společném jmění postihnout jen do výše, kterou by představoval podíl povinného manžela, kdyby došlo ke zrušení a vypořádání společného jmění.

Ohledně vypořádání společného jmění manželů se zásadně nic nezmění. Každé zrušené i zaniklé společné jmění, stejně jako masu, která ze společného jmění vystoupila, bude nutno vypořádat. Výslovně bude již uvedeno, že v době mezi zánikem či zrušením společného jmění a jeho vypořádáním se bude postupovat podle ustanovení o společném jmění manželů.

Nově bude dodáno, že hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku bylo vynaloženo na společný, se při vypořádání společného jmění vypočítává zvýšená či snižená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zrušeno, zúženo či zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na níž byl náklad vynaložen.

Možnost vypořádání bude dána dohodou, pokud nebude dohody, vypořádá společné jmění manželů soud. Dohoda se bude moci týkat jen části společných majetkových práv a závazků. Neplatnost dohody nezpůsobí, dojde-li k jejímu uzavření před zrušením, zúžením či zánikem společného jmění. Pokud se tak stane, bude se tím rozumět, že k uzavření dohody došlo s odkládací podmínkou, že společné jmění manželů bude zrušeno, zúženo či zanikne. Pro tyto a podobné případy bude stanoveno, že se účinky vypořádání vztahují vždy k tomu dni, kdy došlo ke zrušení, zúžení či zániku společného jmění manželů.

Podle nové právní úpravy bude dohodě o vypořádání vždy dána přednost. Tato nebude muset ctít zákonná pravidla o vypořádání, bude však muset splňovat všeobecné podmínky platnosti právních jednání (svobodné rozhodnutí, určitost projevu, atd.), dále nebude smět odporovat dobrým mravům, ani poškozovat práva dětí.

Zvláštní důraz bude položen na institut bydlení manželů, jako na to, co zpravidla představuje základní hmotnou podmínku existence řádného životního společenství.

Proto budou na tomto místě koncentrovaně upraveny všechny situace, které mohou v souvislosti s bydlením manželů nastat (domy, byty ve vlastnictví či v nájmu manželů či třetích osob) s tím, že manželu, který bude ve slabším postavení, bude poskytnuta náležitá ochrana (zejména právo bydlení, zákaz těch dispozic s domem nebo bytem, které by mohly omezit nebo znemožnit bydlení rodiny, atd.), nikoli však ochrana neomezená, která by mohla znamenat nepřiměřený zásah do práv třetích osob.

Omezit či vyloučit právo manžela v domě či bytě bydlet, bude dána soudu v případě, že tento manžel bude vyvíjet tělesné či duševní násilí (postačí však i hrozba takového násilí) vůči druhému manželovi nebo jiné osobě, která v rodinné domácnosti manželů bude žít. Takové řízení bude možné zahájit pouze na návrh dotčeného manžela. Omezení či vyloučení práva bydlení bude možné soudem stanovit maximálně na dobu šesti měsíců. Na návrh bude možno rozhodnout znovu, avšak jen budou-li pro to zvláště závažné důvody.